

FI lausuntopyyntö VV

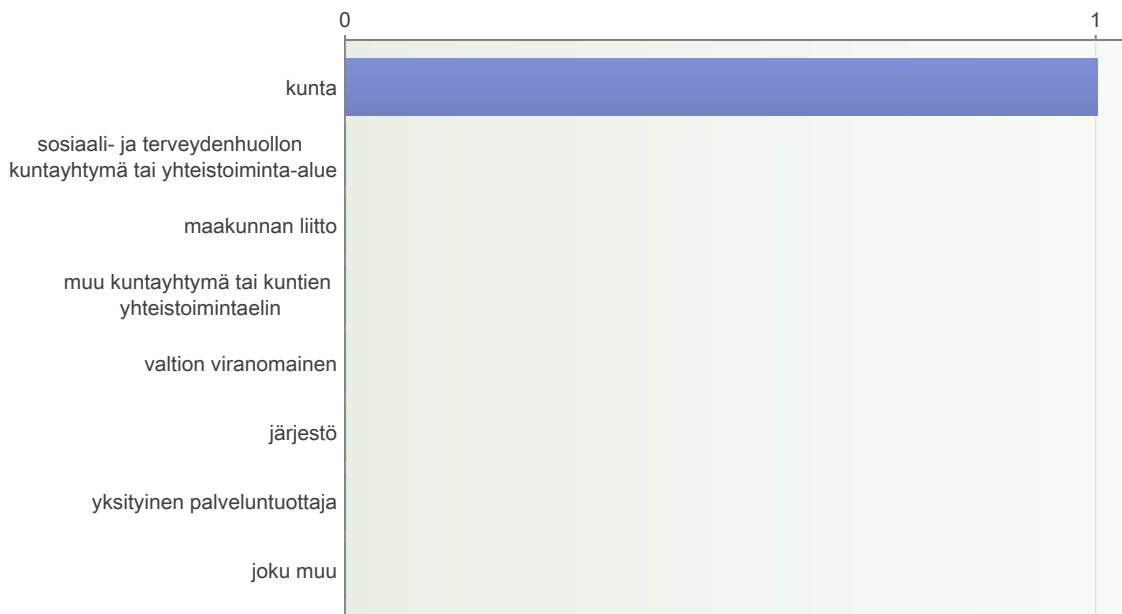
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Riihimäen kaupunki	Soile Itäluoma	Jussi Savola	27.3.2017	Riihimäen kaupunginhallitus

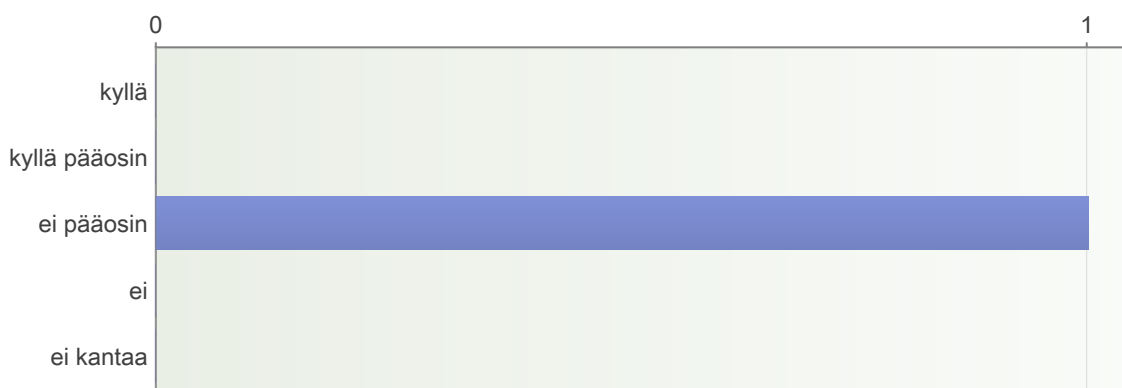
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Riihimäen kaupunki kannattaa valinnanvapauden hallittua laajentamista. Lakiluonnoksessa esitettyä mallia tulee kuitenkin yksinkertaistaa ja selkeyttää sekä aikatauluttaa asteittain voimaan tulevaksi. Kokemuksia nykyisistä palvelusetelikäytännöistä sekä käynnissä olevista valinnanvapauskokeilusta tulisi hyödyntää valinnanvapautta koskevan lainsäädäntöesityksen valmistelussa.

Katsomme, että ehdotetussa tavassa toteuttaa perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta on ristiriidassa uudistukselle alun perin asetettuja tavoitteiden kanssa, jotka koskevat yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää. Malli mahdollistaa palvelujen pirstomisen ja rajoittaa maakunnan järjestämisvastuullista toimijaa tavalla, joka haittaa palvelukokonaisuuksien ohjaamista ja hallintaa.

Pidämme epätodennäköisenä, että uudistuksella voitaisiin esitetystä muodosta kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Hahmoteltu malli suosii palvelujen käyttäjäryhmiä, jotka kykenevät itsenäisesti arvioimaan tarvitsemiaan palveluja ja niiden kokonaisuuttaan. Vapaan valinnan mahdollisuudet voivat jäädä järjestelmän monimutkaisuuden ja moniportaisuuden vuoksi heikommilta ja paljon palveluja tarvitsevilta ryhmiltä hyödyntämättä. Osa väestöstä ei kykene itsenäisesti tekemään valintoja palveluntuottajien välillä, jolloin terveys- ja hyvinvointierojen kaventuminen heidän kohdallaan voi vaarantua. Työterveyshuollon piirissä olevat asiakkaat ovat nykyisessä järjestelmässä osin eriarvoisessa asemassa muuhun väestöön verrattuna.

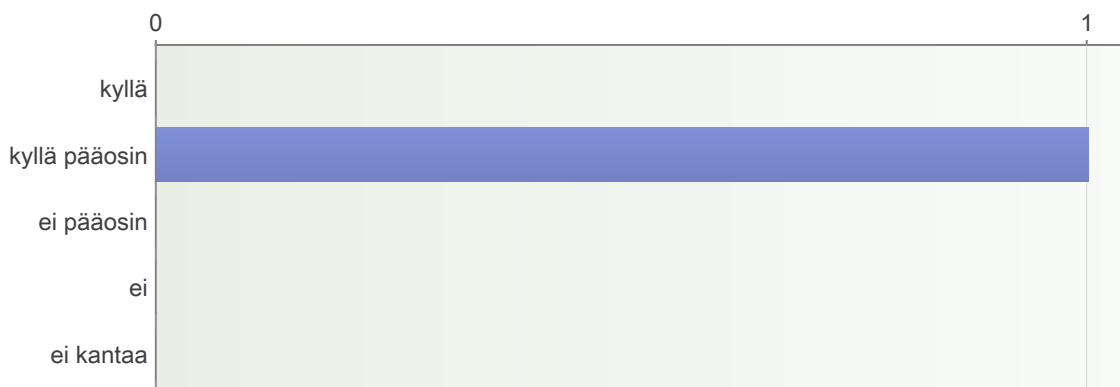
Samalla malli on ongelmallinen siinä suhteessa, että maakunnat ovat väestöpohjiltaan hyvin erilaisia. Kilpailua ja palveluntuottajia syntyy todennäköisesti sellaisiin maakuntiin, joissa on riittävä väestöpohja. Vastaavasti pienemmän väestöpohjan maakuntiin palveluntuottajat eivät välttämättä lähde perustamaan uusia toimipisteitä, vaan keskittävät palvelutuotannon esimerkiksi Etelä-Suomen kasvukeskuksiin. Tällöin maakunnat joutuvat väistämättä palvelujen saatavuuden näkökulmasta eriarvoiseen asemaan eivätkä palvelut toteudu yhdenvertaisesti.

Toisaalta laki painottaa peruspalveluja ja niiden nopeaa saavutettavuutta, mikä voi olla omiaan edistämään hyvinvointia ja vähentämään raskaampien palvelujen tarvetta.

Lakiluonnoksen keskeneräisyyden vuoksi vaikutusta palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen on vaikeaa kuitenkin luonnoksen perusteella kokonaisuutena arvioida. Palveluntuottajille asettavat ehdot ja rahoitus vaikuttavat olennaisesti yksityisen palvelutarjonnan sijoittumiseen.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

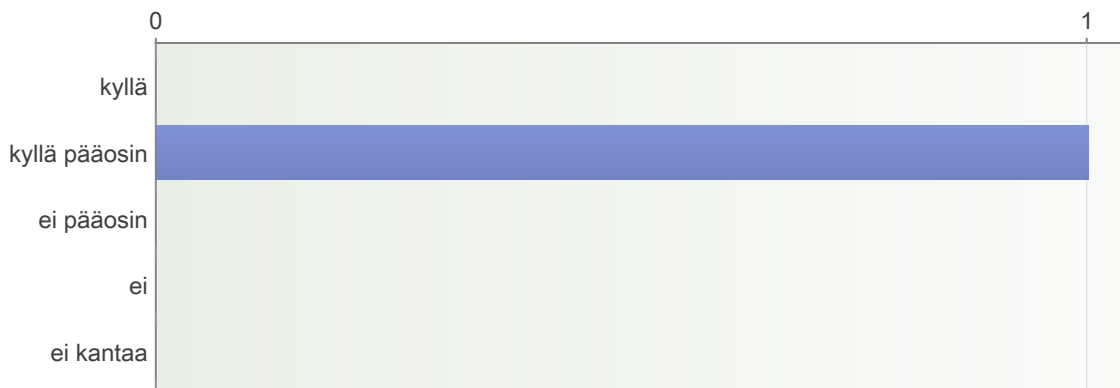
- Lakiluonnos edistää asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia ja siirtää palvelujen kokonaisuuden vastuuta kansalaiselle itselleen, mikä on kannatettava tavoite niiden kansalaisten osalta, jotka pystyvät hallitsemaan palvelukokonaisuutensa.

Epäselväksi kuitenkin jää, edistääkö uudistus vaikutusmahdollisuuksia aina tarkoituksenmukaisella ja asiakkaalle terveys- ja hyvinvointihyötyä tuottavalla tavalla. Huoli liittyy erityisesti useita sosiaali- ja terveyspalveluja käyttäviin sekä erityisryhmiin, kuten päihde- ja mielenterveys- tai lastensuojelun asiakkaisiin, joiden kyky itse ohjautua palvelujärjestelmässä ja käyttää maksuseteliä, asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia voi olla rajoittunut. Valinnanvapausmalli sisältää monia erilaisia elementtejä ja on vaikeasti hahmotettava. Sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävillä asiakkailla ei aina ole riittävästi tietoa tai kykyä tehdä parhaita valintoja.

Asiakkaan itsenäisyyttä korostetaan maksusetelin, asiakassetelin, henkilökohtaisen budjetin valinnan mahdollisuudella tai valitsemalla ammattihenkilö ja palveluntuottaja. Tosiasiallisesti maakunta kuitenkin päättää, missä palveluissa se käyttää asiakasseteliä. Maakunnat voivat tässä kohtaa eriytyä palvelusisällöllisesti toisistaan. Tällöin voidaan perustellusti kysyä, toteutuuko koko maassa asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu. Maakunnan velvollisuus tarjota henkilökohtainen budjetti rajautunee käytännössä todennäköisesti vain ikäihmisiin ja vammaisiin vaikka maakunnalle annetaan mahdollisuus laajempaankin käyttöön. Tähän vaikuttaa jatkuvan ohjauksen vaatima resursointi.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus lisää mahdollisuutta hakeutua omaan tilanteeseen sopivaan palveluun, jos tarjontaa on, mutta rajoittaa palvelun vaihtomahdollisuutta. Asiakkaalla pitäisi olla oikeus valita palveluntuottaja useammin kuin kerran vuodessa.

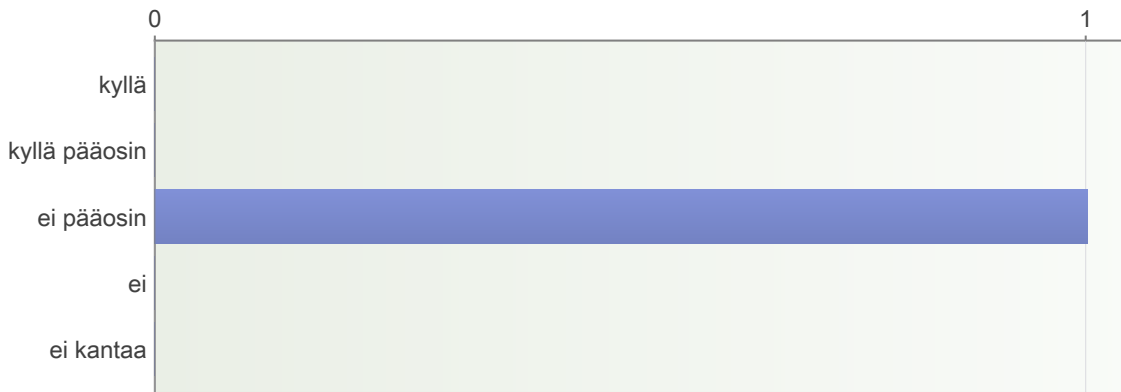
Järjestelmän monimutkaisuus voi haitata omaan tilanteeseen sopivaan palveluun hakeutumista, mikäli asiakkaalla ei ole riittäviä edellytyksiä arvioida omaa tilannetta, palveluntarvettaan ja vertailla tarjolla olevia palveluvaihtoehtoja.

Lain vaikutusarvioinneissa on arvioitu riittämättömästi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisiin kohdistuvaa ohjauksen ja neuvonnan lisääntyvää tarvetta.

Jos asiakas asuu tai oleskelee väliaikaisesti toisen maakunnan alueella, hänen mahdollisuutensa hakeutua ei-kiireellisiin sosiaali- tai terveydenhuollon palveluihin on hankalaa. Asiakkaan on tehtävä maakunnalle ilmoitus väliaikaisen palvelun tuottajan ja tämän toimipisteen valinnasta vähintään viikkoa ennen palvelutarvetta. Tällainen ennakointi ei kaikissa tilanteissa ole mahdollista.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaiden palvelukokonaisuus koostuu useista palveluista, eikä selkeitä palvelu- tai hoitokokonaisuuksia ole aina tunnistettavissakaan. Tämä johtaa monissa tapauksissa palvelukokonaisuuksien yksilölliseen räätälöintiin, koordinointiin ja integrointiin erityisesti paljon palveluja käyttävien ja resursseja vaativien ryhmien osalta. Palvelujen yhteen sovittaminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta, jos valinnanvapaus toteutetaan esitetyllä tavalla. Suhteessa nykyiseen esitetty muutos heikentää laaja-alaisen palvelutarpeen asiakkaiden palveluiden yhteensovittamista. Toimijoiden runsaus ja mahdollinen vaihtuminen vuosittain vaikeuttavat yhteensovittamista ja palvelukokonaisuuden jatkuvuutta juuri niillä asiakkailla, joilla tuo jatkuvuus pitäisi erityisesti turvata. Valinnanvapauden kautta asiakkaan oma vastuu kasvaa merkittävästi.

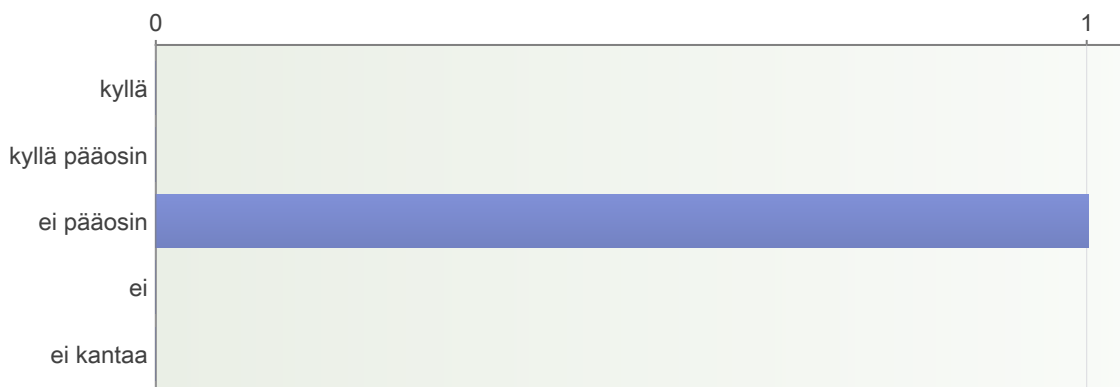
Sote-järjestämislakiluonnoksen mukaan maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä. Asiakassuunnitelman merkitys yhteensovittamisessa on olennainen, mutta epäselväksi jää, miten sen toteutumista monitoimijaympäristössä arvioidaan ja seurataan ja mikä taho vastaa palveluketjujen saumattomuudesta. Nähtävillä on riski, että nykyisestä mallista valinnanvapauteen ja monitoimijaympäristöön siirryttäessä, asiakkaan oma koordinoitivastuu ja palveluiden pirstaleisuus lisääntyvät.

Maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat rajallisia ja vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajien ohjaamisen erityisehtoja sopimuksissa. Lisäksi lakiesityksen pohjalta syntyy monimutkaisia alihankintaverkostoja, joiden ohjaamiseen ei ole edes sopimuksellista pohjaa. Palveluketjujen toteutumisen seuranta- ja valvontamahdollisuudet ovat rajalliset muun muassa pitkistä ketjutuksista ja asiakkaiden useista päällekkäisistä ja samanaikaisista palvelutarpeista johtuen. Palvelu- tai hoitokokonaisuudesta erotettavien osakokonaisuuksien hoitamiseksi tarjottava maksusetelijärjestelmä vaikeuttaa entisestään muutenkin vaikeasti hallittavaa kokonaisuutta.

Sopimusten hallinnointi ja sopimusten sekä tuottajien valvonta edellyttää merkittävästi enemmän asiantuntijaresursseja ja tätä kautta hallintokuluja maakunnan järjestävällä taholla verrattuna nykyisiin monituottajamalleihin.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

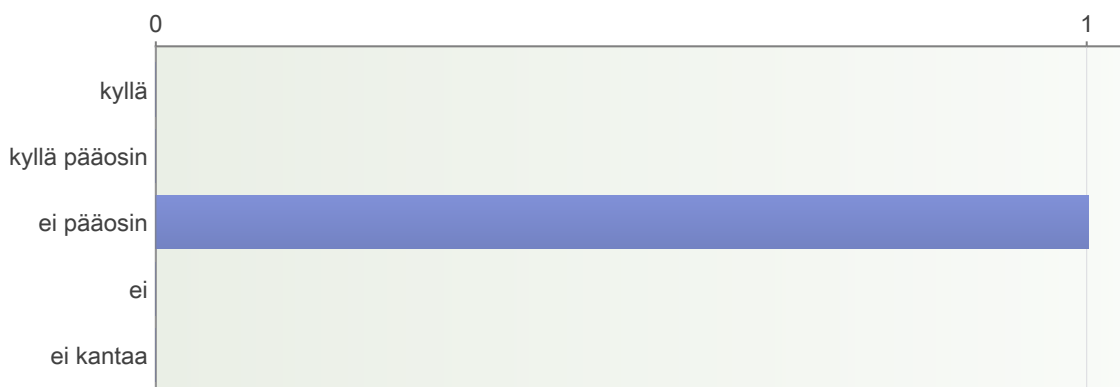
Vastaajien määrä: 1

- On todennäköistä, että siirtyminen vapaaseen valintaan ja palvelujen saatavuuden parantuminen siirtävät joltain osin potilas- ja asiakasvirtaa yksityisesti rahoitetusta KELA-korvatusta terveydenhuollosta julkisen rahoituksen piiriin. Tämä lisää julkisesti rahoitettujen peruspalvelujen käyttöä ja kustannuksia. Maakunnan mahdollisuudet hallita kokonaisuutta jäävät heikoiksi. Erityisesti palvelutarpeen arvioinnin siirtäminen tahoille, joilla ei ole taloudellista vastuuta palvelujen kokonaisuudesta, on riskialtista.

Valinnan vapauden toteuttaminen esitetystä muodosta lisää hallinnon ja tietojärjestelmien kustannuksia verrattuna nykyiseen. Monimutkainen sopimusten, vastuiden, tehtävien ja valvonnan järjestelmä lisännee merkittävästi erilaisten transaktiokustannusten määrää. Valinnanvapaus saattaa lisätä yleistä palvelujen käyttöä mahdollistamalla yksityisten palvelutuottajien käytön julkisen puolen asiakasmaksuilla.

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

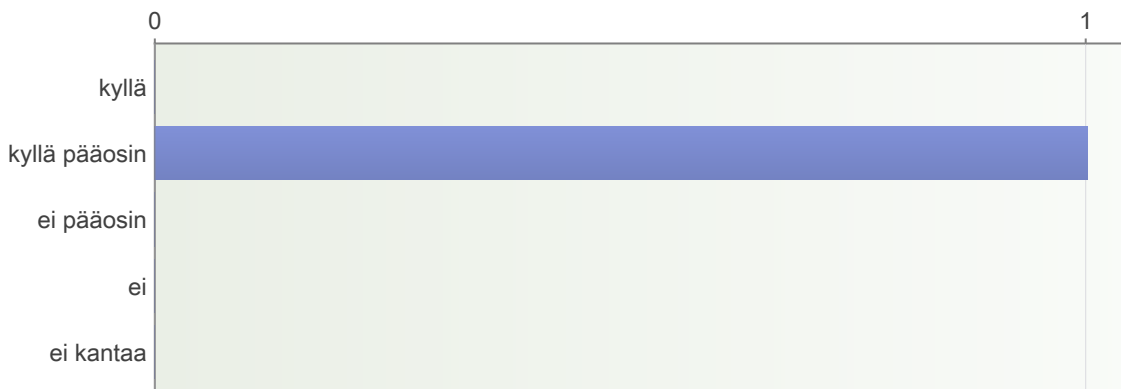
14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnan vapauden lisääminen on sinänsä kannatettava tavoite. Esitetty malli ei kuitenkaan anna maakunnalle riittävää itsehallinnollista liikkumavaraa palvelujen järjestämiseen ja toteuttamiseen. Maakunnille uhkaa jäädä vain passiivisen hallinnoijan rooli, kun päätösvaltaa palvelujen tuotantotavoissa rajoitetaan merkittävästi. Maakunnan yhtiön ja liikelaitoksen tulee saada samat oikeudet kuin yksityisillä yhtiöillä. Kansanvaltaisuutta voidaan vahvistaa väljentämällä vapaaseen valintaan siirtymisen aikataulua poistamalla asiakassetelin 15 %:n minimivaatimus tai poistamalla/vähentämällä asetuksenantovaltuuksia. Kansanvaltaisuutta voidaan lisäksi vahvistaa asettamalla palveluntuottajille velvollisuus perustaa asiakasraati tms. tarjoamiensa palvelujen käyttäjille. Demokratian toteutuminen edellyttää myös asiakkaiden mahdollisuutta saada riittävästi vertailukelpoista, luotettavaa ja puolueetonta tietoa.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

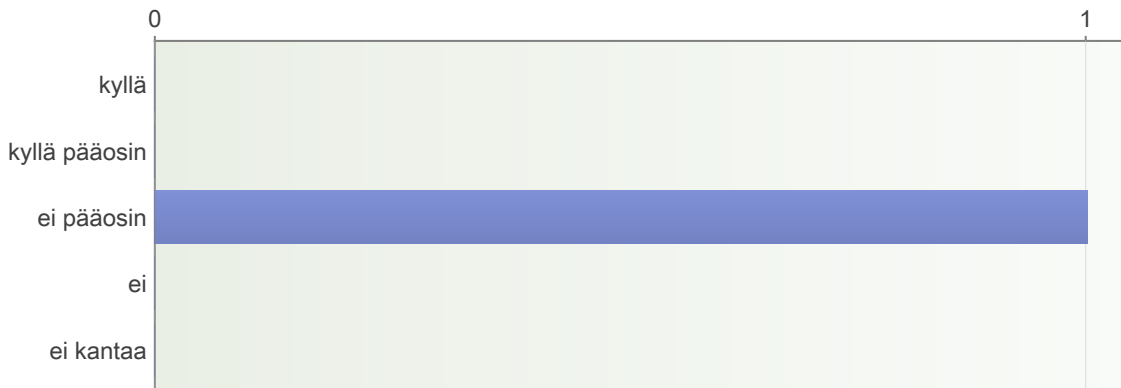
Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapausuudistus luo mahdollisuuksia uudistaa toimintatapoja ja ottaa käyttöön uusia palveluinnovaatioita ja todennäköisesti uusia tapoja järjestää palveluja syntyy. Kapitaatiopohjainen korvaus kannustaa tehokkaiden ja digitaalisten palvelujen toimittamistapojen kehitystä. Tavoitteen saavuttaminen riippuu siitä, millä tavalla tuottajille maksettava korvausmalli kannustaa innovaatioihin ja miten innovaatioiden tuottavuushyödyt jaetaan julkisen palvelun järjestäjän ja tuottajan välillä. Tarpeetonta ja yksityiskohtaista sääntelyä purkamalla voidaan edistää palveluinnovaatioita myös ilman valinnanvapauslainsäädännön mukanaan tuomaa ennakoimattomuutta ja riskejä.

Lisäksi uudistus sisältää myös riskejä, kun esitetty valinnanvapausmalli pirstoo tuotantorakenteen ja vastuut monelle taholle. Jotta valinnanvapausmalli edistäisi tuotantotapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, olisi maakunnan tilaajapuolella oltava maan paras osaaminen ja resurssit, koska mikään muu taho tässä mallissa ei voi koordinoitusti ja järjestelmän integraatiosta huolehtien edistää uusia palveluinnovaatioita. Monimutkainen sopimusmalli, tuottajapuolen hajanaisuus yhdistettynä järjestäjä-tilaajan resurssien rajallisuuteen saattavat toimia jopa jarruna näille innovaatioille ja toimintatapojen muutokselle. Uusien palveluinnovaatioiden ja toimintatapamuutoksien hallitukseksi edistämiseksi tulisi edetä hyvin resursoitujen ja tuettujen pilottihankkeiden kautta.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelu- ja hoidontarpeen arviointia tehdään tosiasiallisesti suoran valinnan piiriin kuuluvissa palveluissa muun muassa lakiesityksen 15 § 2 momentin 1 ja 2 kohdissa (tavanomaisimpien pitkäaikaissairauksien toteaminen ja hoito, suun ja hampaiden tutkimus, hoidon tarpeen arviointi ja hoidon suunnittelu). 22 §:ssä tehtävä on vastuutettu maakunnan liikelaitoksen tehtäväksi. Säännöksiä ja vastuuta tulee selkeyttää.

Laajennettuun perustason esitetään kuuluviksi asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat sosiaalihuoltolain 14 § 1 momentin mukaiset palvelut. Sosiaalipalveluja tarvitsevan asiakkaan kohdalla on kuitenkin vaikea arvioida, milloin sote-keskukseen hakeutuva asiakas on lyhytaikaisen ja tilapäisen avun tarpeessa ja milloin palvelun tarve on pitkäaikaista. Kokonaisuutena toimijoiden vastuuta ja selkeitä toimintaprosesseja lakiluonnoksessa sekoittaa entisestään asiakassetelijärjestelmä sekä henkilökohtainen budjetti ja näihin liittyvät maakunnan palvelutuotannon rajoitukset.

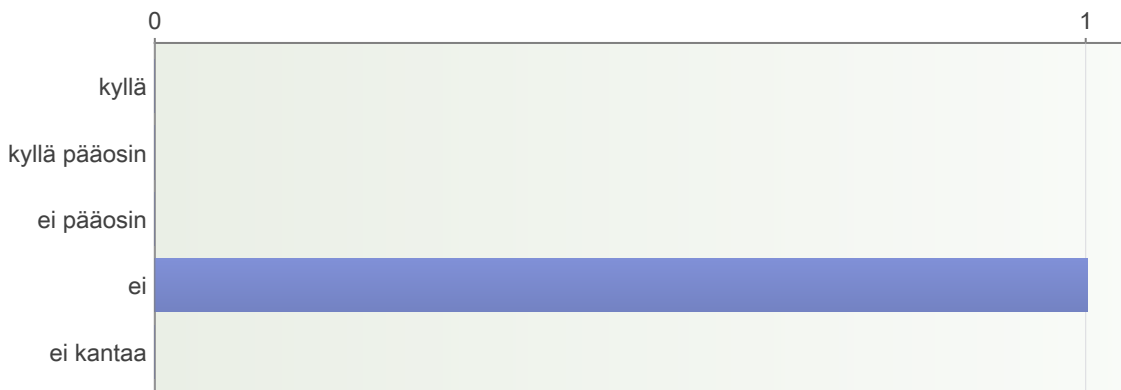
Sote-keskuksille annettaisiin oikeus tehdä suoran valinnan palvelujen osalta hallintopäätökset. Epäselvää on, olisiko sote-keskuksen annettava lyhytaikaisia palveluja asiakkaalle myös maakunnan liikelaitoksen tekemän palveluntarpeen arvioinnin perusteella. Palvelujen erottaminen ko. tavalla lyhytaikaisiin ja tilapäisiin ja toisaalta pidempiaikaisiin on epätarkoituksenmukaista ja voi johtaa päällekkäisiin palvelurakenteisiin ja hidastaa oikeanlaista avun saamista. Kaiken kaikkiaan palvelutarpeen arviointi pitää kokonaisuutena olla maakunnan vastuulla ja se pitää kytkeä poikkeuksetta rahoitusvastuuseen sekä maakunnan palvelulupaukseen ja tästä nousevaan palvelutarjonnan kehittämiseen.

Säännös jättää maakunnalle mahdollisuuden määritellä suoran valinnan palvelujen sisältöä tarkemmin omissa sopimuksissaan palveluntuottajien kanssa, ellei pykälään liittyvää asetuksenantovaltuutta käytetä. Alueellisiin markkina- ja muihin olosuhteisiin liittyvä maakuntien itsehallinnon mahdollistaminen suoran valinnan piiriin kuuluvien palvelujen määrittelemisessä on tarkoituksenmukaista. Jos asiasta säädetään asetuksella, maakunnan rooli suoran valinnan palvelujen osalta kaventuu lähes pelkästään rahoittajan rooliksi.

Maakunta voi päättää laajentaa sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tuottamisvastuulle kuuluvaa suoran valinnan palveluvalikoimaa lakiesityksen sisältämästä vähimmäistasosta harkintansa mukaan. Yhtiöittämisveloitteen laajuus suhteessa sosiaali- ja terveyskeskuksen maakunnan päätöksellä laajeneviin suoran valinnan palveluihin on epäselvä. Säännöksissä on syytä selkiyttää sitä, minkälaisiin palveluihin suoran valinnan palvelut voivat maakunnan päätöksellä laajentua. Tällä on merkitystä markkinoiden sääntelyssä, palveluntuottajien kilpailussa sekä ehyiden palvelukokonaisuuksien järjestämisessä asiakkaalle.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

21. Vapaamuotoiset huomiot.

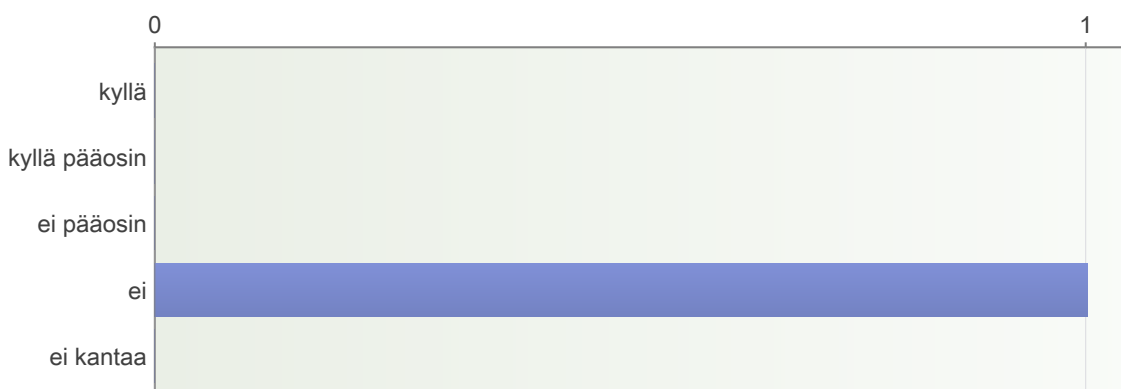
Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelijärjestelmässä maakunta ei voi kantaa järjestämisvastuutaan; maakunnalla ei ole suoria ohjaus- eikä vaikutusmahdollisuuksia maksusetelipalvelun tuottajaan. Maakunta voi lakiesityksen 31 §:n 1 momentin mukaan asettaa palvelun laatuun, saatavuuteen ja palvelujen yhteen sovittamiseen liittyviä ehtoja suoran valinnan palvelun tuottajille, mutta ei maksusetelipalvelun tuottajille.

Esityksen mukaan maksusetelillä voidaan hankkia palvelukokonaisuuksien itsenäisiä osakokonaisuuksia ilman että maakunta pystyy puuttumaan järjestämisvastuullaan olevaan kokonaisuuteen ennakkoiden.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

23. Vapaamuotoiset huomiot.

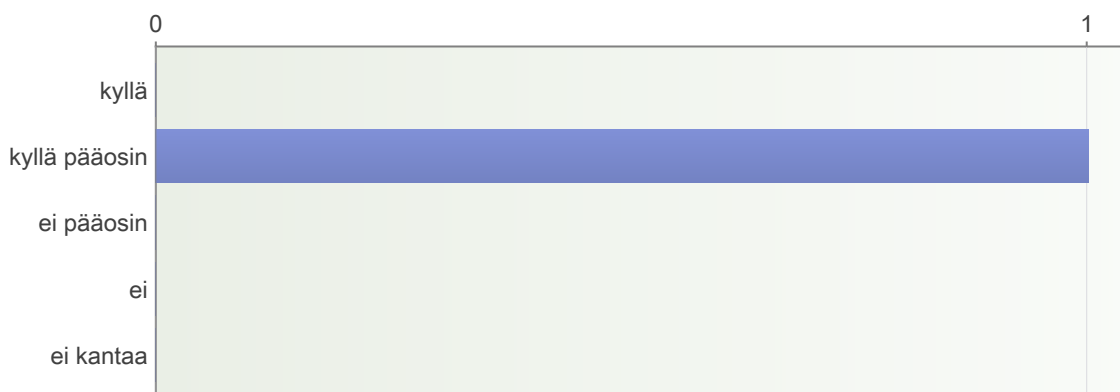
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalle on annettu lakiluonnoksessa laaja oikeus saada maksuseteli itsenäisissä osakokonaisuuksissa, joita voidaan määritellä tarkemmin asetuksella. Osakokonaisuuksien erottaminen hoito- ja palvelukokonaisuuksista heikentää palvelujen integraatiota ja haittaa asiakkaiden ja järjestäjän hallintaa palvelukokonaisuudesta. Velvollisuus maksusetelien antamiseen saattaa vaikuttaa tuottajien halukkuuteen perustaa sote-keskuksia. Maksuseteli lisää suoran valinnan palvelun tuottajan riskiä ja sitä kautta korottaa hintaa, jolla palveluja ollaan valmiita tuottamaan.

Lakiesityksen mukaan sote-keskuksella säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta sekä maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä silloinkin, kun asiakas käyttää maksuseteliä. Sote-keskuksella ei kuitenkaan ole juuri mahdollisuutta puuttua asiaan, jos se esimerkiksi havaitsee maksusetelipalvelun laadussa ongelmia. Kokonaisvastuun hajautuminen liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalvelun tuottajan välillä voi aiheuttaa viivästyksiä ja heikentää palvelujen integraatiota.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

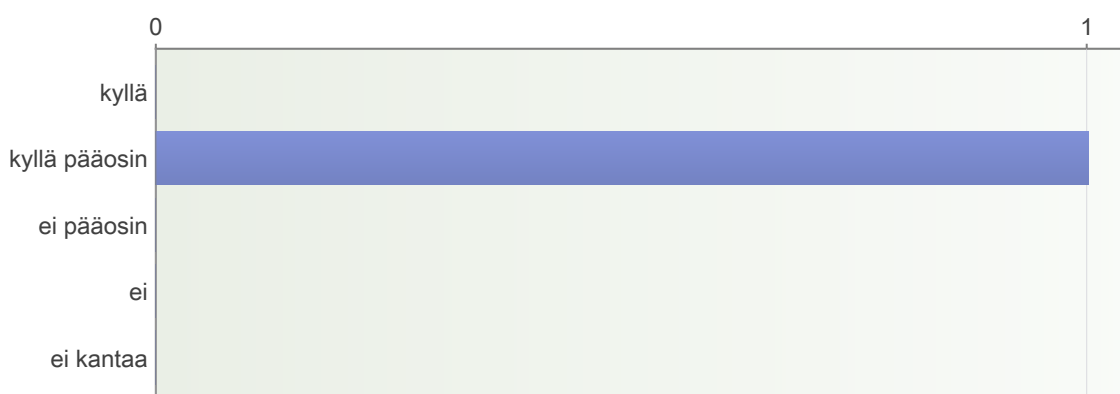
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksusetelijärjestelmä antaa palvelun käyttäjälle laajasti mahdollisuuksia erityisesti siellä, missä markkinoita osakokonaisuuksien tuottamiselle syntyy. Asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen myös maksusetelijärjestelmässä. Vaikuttaminen edellyttää riittävää tietoa omasta sairaudesta tai muusta palvelun tarpeesta ja kykyä arvioida eri vaihtoehtoja maksusetelin käyttämisessä sekä riittävästi puolueetonta tietoa tarjolla olevista palveluista ja niiden laadusta sekä kyky tehdä tietoon perustuvia valintoja.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

27. Vapaamuotoiset huomiot.

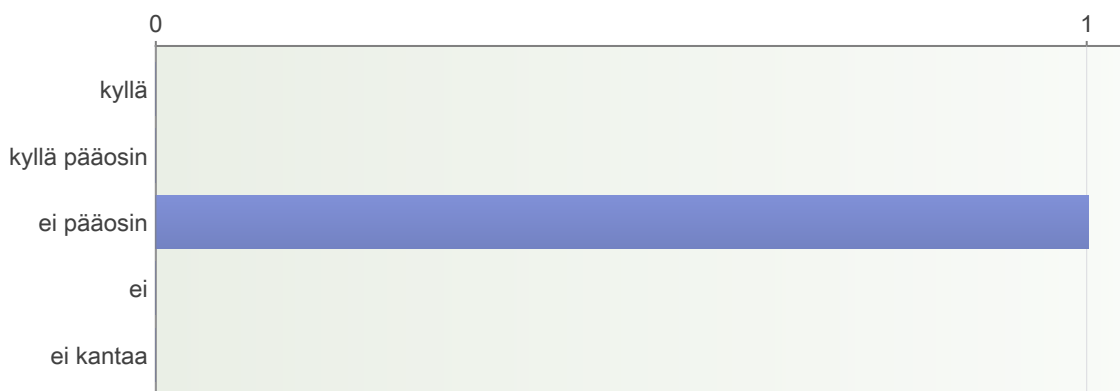
Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaalla on riittävä valinnan mahdollisuus, mutta se ei kaikin osin ole tarkoituksenmukaista. Valintaoikeutta voi olla tarpeen rajata jossain tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun lastensuojelun tai päihde- ja mielenterveyspalvelujen saaminen viivästyy asiakkaan itsensä tai hänen läheistensä tekemien valintojen seurauksena.

Lisäksi on otettava huomioon, että valinnan tekeminen sosiaali- ja terveyskeskuksen, suunhoidon yksikön ja liikelaitoksen osalta edellyttää asiakkaalta palvelujärjestelmän tuntemusta sekä moninaisten tietojärjestelmien hallintaa. Sähköisten tietojärjestelmäpalvelujen lisäksi tulisi asiakkaille varata mahdollisuus myös muihin valinnanilmaisuihin kuten puhelimitse tai paperilomakkeella tapahtuva ilmoitus. Tavoitteena on kuitenkin taata asiakkaalle sujuva palvelukokemus. Malli edellyttää myös uusien hallinnollisten rakenteiden kuten "valintapalvelut" – yksikön perustamista, jossa tieto siirretään välikäsiä kautta asiakkaalta valinnan kohteena olevaan yksikköön. Onko edellä mainittu tarkoituksenmukaista? Asiakkaan kannalta voisi olla tarkoituksenmukaista, luottamusta herättävää ja turvallista, että hän automaattisesti lähtöoletuksena kuuluisi johonkin edellä mainituista yksiköistä. Mikäli hän ei ole tyytyväinen lähtöoletusyksikkönsä hänellä olisi mahdollisuus valita toinen toimipaikka. Tämä voisi lisätä sujuvuutta ja vähentää byrokratiaa.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteli lisäisi asiakkaiden valinnanvapautta oleellisesti. Asiakkaan oikeuksien näkökulmasta jää kuitenkin epäselväksi, miten asiakassetelillä hankittavat palvelut määritellään eli kuinka varmistetaan se, että asiakas tietää, millaista palvelua hän on oikeutettu saamaan. Palvelusetelijärjestelmässä kunta määrittää palvelun sisällön ja asettaa palveluntuottajan hyväksymiskriteerit. Maakunnalla pitäisi olla mahdollisuus asettaa hyväksymiskriteerit asiakassetelipalvelun tuottajalle. Asiakassetelillä toteutettavissa palveluissa palvelujen laadun ja sisällön jälkikäteisen valvonnan vastuuta siirtyy merkittävästi asiakkaalle itselleen.

Esityksessä jää epäselväksi miten esimerkiksi henkilökohtainen budjetointi ja asiakassetelien käyttö erotellaan asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta, ja mitkä ovat asiakkaan tosiasialliset vaikuttamismahdollisuudet valittuun malliin. Riskinä on palvelutarpeenarvioinnin etäännyminen asiakkaista ja alueellisesti myös palveluiden saatavuus.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

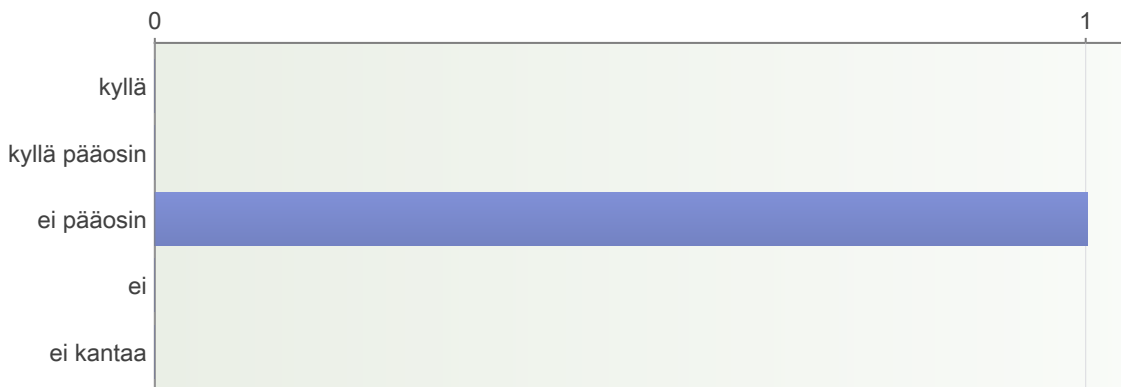
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelituottajien ohjaaminen voi olla vaikeaa. Lakiluonnoksessa jää kaiken kaikkiaan epäselväksi maakunnan liikelaitoksen, maakunnan, sote-keskusten sekä erilaisin ostopalvelusopimuksin ja setelijärjestelyin toimivien palveluntuottajien tosiasialliset hankinta- ja alihankintasuhteet ja maakunnan tosiasialliset ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

33. Vapaamuotoiset huomiot.

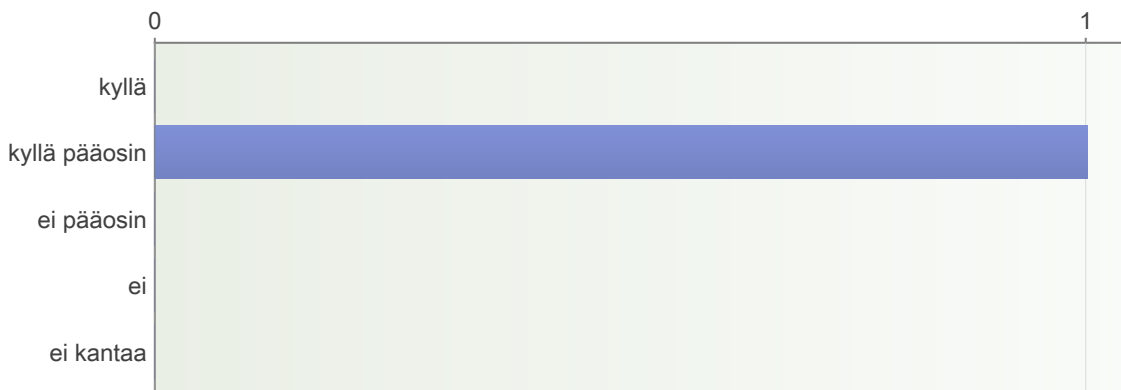
Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelin sääntely rajoittaa itsehallinnon lisäksi maakunnan tarkoituksenmukaisimpia hankintamenetelmiä. Joissain asiakasseteli on tarkoituksenmukaisin, toisissa kilpailutuksella saadaan aikaan rahoittajan kannalta tehokkain ja asiakkaan kannalta laadukkain lopputulos.

Maakunnalle tulisi käytännössä antaa mahdollisuuksia aina kyseiseen palveluun tarkoituksenmukaisimpien hankintamenetelmien ja asiakasohjauksen tapojen käyttämiseen. Tämä tukisi erityisesti sote-uudistuksen taloudellisten tavoitteiden toteutumista.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

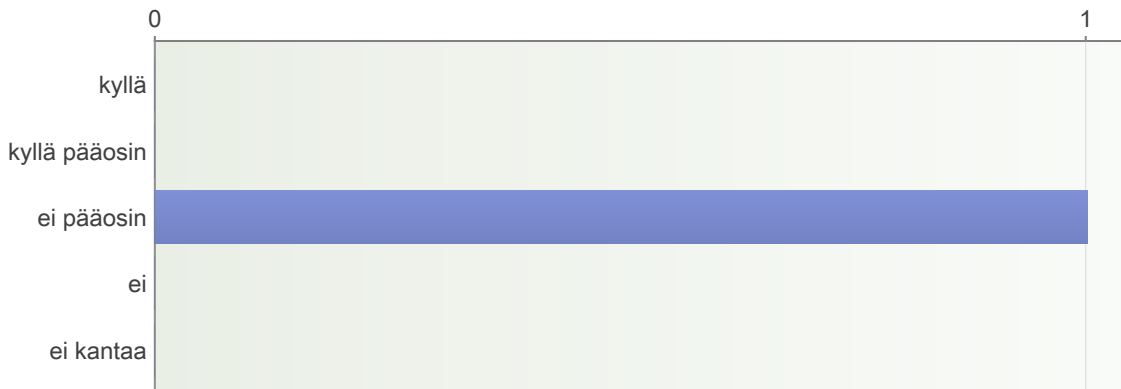
- Henkilökohtainen budjetti antaa asiakkaalle hyvin laajat mahdollisuudet tarvitsemiensa palvelujen toteuttamiseen. Laki antaa laajoille asiakasryhmille subjektiivisen oikeuden henkilökohtaiseen budjettiin.

Asiakkaan oikeuksien laajeneminen loisi samalla suuren riskin asiakkaiden palvelujen jatkuvuudelle ja toisaalta kustannusten hallitsemattomalle kasvulle ja edellyttäisi runsaasti henkilöresurssia palvelutarpeen arviointiin yhtäaikaaisesti vuosien 2018–2019 vaihteessa. Suomessa ei ole kokemusta henkilökohtaisen budjetin laajasta käytöstä ja kansainväliset kokemukset osoittavat voimakasta kustannusten nousua sen käyttöönoton jälkeen. Henkilökohtaista budjettia kannattaisi kehittää vaiheittain kokeilujen kautta. Riskinä on se, että vahvojen asiakasryhmien palvelut paranevat entisestään heikkojen ryhmien kustannuksella ja sementoituvat tietyille tasolle.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Muutokset tuetusta päätöksenteosta potilas- ja asiakaslakiin ovat tavoitteiltaan hyviä, mutta ne ovat jääneet keskeneräisiksi. Esitetyt tuetun päätöksenteon käytännön ratkaisut vapaaehtoistyöstä, työntekijöiden käyttämisestä yli maakuntarajojen tai ostopalveluista eivät sisällä minkäänlaista vaikutusten, työmäärän tai kustannusten arviointia. Esitetyt käytännön ratkaisuvaihtoehdot eivät luo käytännössä riittävän yhdenmukaista järjestämistapaa. Jatkovalmistelu edellyttää kustannusvaikutusten realistista arviointia. Kun tehtävään nimettävä henkilö ei voisi olla palvelus- ja toimeksiantosuhteessa palvelun järjestäjään eikä tuottajaan, voi tukea tarjoavan henkilön löytäminen esitetyillä ratkaisuilla osoittautua ongelmalliseksi.

Päätöksenteossa tukeminen on tarkoitus ulottaa tilanteisiin, joissa asiakkaalla tai potilaalla on vaikeuksia ymmärtää käytettävissä olevia toiminta- ja päätösvaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia. Esityksessä ei ole millään tavoin arvioitu henkilömäärää, jota tuettu päätöksenteko voisi koskea. Koska henkilökohtainen budjetti muodostuu laajoille asiakasryhmille subjektiiviseksi oikeudeksi, voi tuetun päätöksenteon tarpeen arvioida olevan suurta. Kyseessä on laajaa - pääasiassa ammatillista osaamista - edellyttävä tehtävä, josta muodostuu väistämättä kustannuksia.

Tuettua päätöksentekoa koskevat ongelmat

Esitetty malli on byrokraattinen, eikä sillä ole tosiasiallista vaikutusta asiakkaan tai potilaan asemaan. Asiakkaan ja potilaan läheisten on jo tällä hetkellä mahdollista toimia vastaavalla tavalla päätöksenteon tukena ilman virallista menettelyä. Lisäksi ehdotettu malli ei jatkossa mahdollistaisi esimerkiksi palveluntuottajan asumisyksikön työntekijöiden käyttämistä tukihenkilöinä.

Päätöksenteon tukeminen esitetyn lain 9 a § yksityiskohtaisten perustelujen mukaan se koskee siten niitä henkilöitä, jotka eivät saa terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvää riittävää tukea muun lain nojalla esimerkiksi edunvalvojalta tai läheisiltä henkilöiltä. Samoissa perusteluissa kohdassa 9 c § todetaan, että päätöksenteossa tukevana henkilönä voivat omaisten ja läheisten lisäksi toimia vapaaehtoistyöntekijät sekä toisen maakunnan työntekijät. Lakiesitys on erittäin ristiriitainen, ja sen tarkoitus jää epäselväksi.

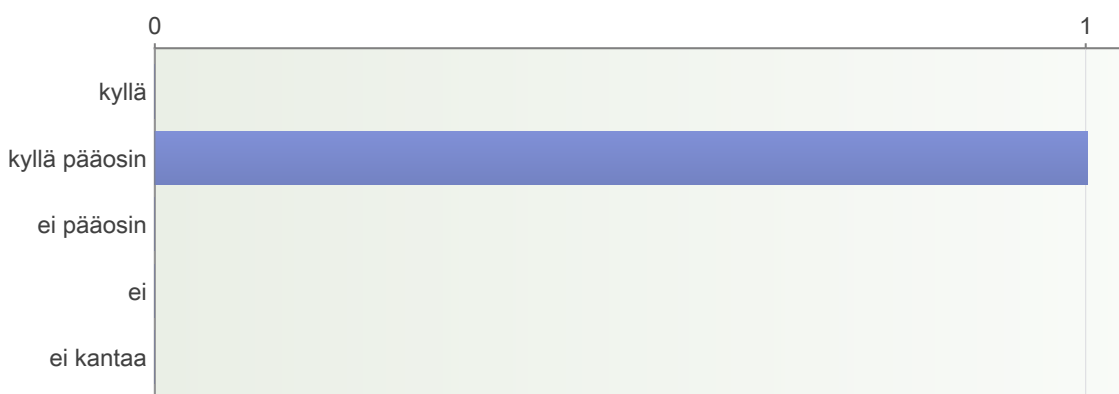
Toteutuessaan tuettu päätöksenteko lisäisi merkittävästi hallinnollista työtä. Asian vireille tulon jälkeen maakunnalla olisi velvollisuus kuulla asiakasta, selvittää ehdotetun tukihenkilön mahdollinen esteellisyys ja muu sopivuus tehtävään, varmistua potilaan tai asiakkaan ja tukihenkilön välisestä hyvästä yhteistyöstä, määriteltävä tuetun päätöksenteon laajuus, tehtävä päätös sekä varmistettava asetetun tukihenkilön toimintaedellytysten jatkuva voimassaolo. Lisäksi lakiehdotuksen yksityiskohtaisista perusteluista käy ilmi, että palvelut olisi mahdollista hankkia palveluntuottajalta. Palvelujen hankinta lisäisi hallinnollista työtä edelleen.

Lisäksi on huomattava, ettei lakiluonnoksessa mainita tukihenkilöille maksettavasta palkkiosta. Mikäli palvelu kuitenkin hankittaisiin palveluntuottajalta, on oletettavaa että tuottaja maksaa tukihenkilölle korvauksen tehdystä työstä. Tämä taas asettaisi esimerkiksi tukihenkilöinä toimivat läheiset ja palveluntuottajan työntekijät keskenään eriarvoiseen asemaan. Mikäli tukihenkilöille tulisi maksaa palkkioita, tämä tarkoittaa kustannusten kasvua.

Lakiehdotuksessa esitetään, että tukihenkilöiden salassapitoon sovelletaan viranomaisten julkisuudesta annetun lain (621/1999) 22–24 ja 35 §:iä. Käytännössä maakunnalla on rajatut keinot valvoa tukihenkilöiden vaitiolovelvollisuuden toteutumista ja tämä edellyttää hallinnollisten käytäntöjen kehittämisen lisäksi esimerkiksi tukihenkilöiden koulutusta. Sekä hallinnollinen työ että kustannukset lisääntyvät merkittävästi verrattuna nykytilaan.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

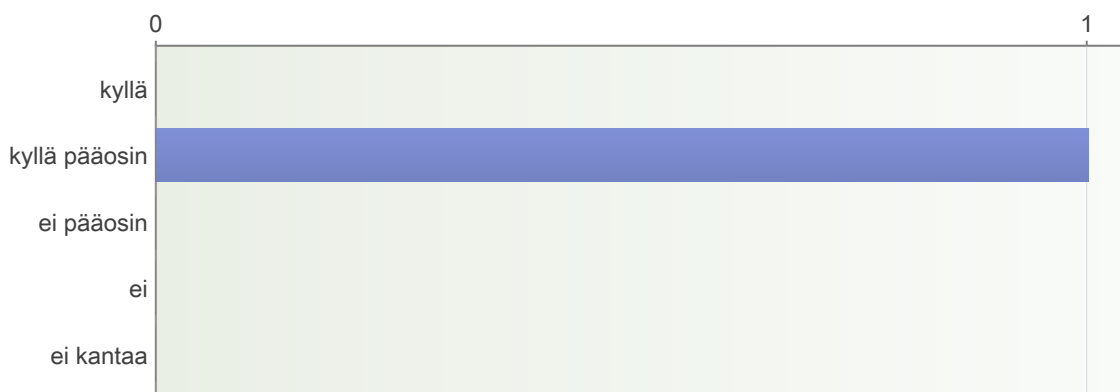
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palveluketjujen yhteensovittamisesta vastaa maakunnan liikelaitos, mutta palveluntuottajilla on vain velvoite keskinäiseen koordinaatioon. Lainsäädäntöön pitäisi lisätä maakunnan liikelaitoksen todelliset toimivaltuudet palveluketjujen yhteensovittamiseksi. Tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyt aiheuttavat maakunnalle runsaasti hallinnollista työtä ja edellyttävät uudenlaista sopimusoikeudellista osaamista ja sitovat runsaasti asiantuntijaresursseja.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maksuseteli- ja henkilökohtaisen budjetin palveluntuottajat eivät tee sopimusta suoran valinnan tuottajan eivätkä maakunnan kanssa. Tämän vuoksi niiden ohjaaminen on huomattavan vaikeaa. Lainsäädännössä tulisi olla mekanismi, jolla maakunta tai suoran valinnan tuottaja voisi puuttua henkilökohtaisen budjetin tai maksusetelipalvelun tuottajan toimintaan suoraan, jos se havaitsee toiminnassa laadullisia tai muita puutteita. Ongelmaksi saattaa muodostua maakunnan tilaajan kyky ja resurssit valvoa sopimuskriteerien toteutumista arjen toiminnassa.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Yhtiöittämisvelvoite ei ole maakunnan liikelaitokselle tarkoituksenmukainen vaatimus, koska se pirstoo julkisen palveluntuottajan tuotantokoneiston ilman perusteltua lisäarvoa. Palveluketjun asiakaslähtöisyys, saumattomuus, tehokkuus ja ketjusta vastaaminen olisi luontevasti hoidettavissa maakunnan liikelaitoksesta käsin, jos julkista palveluntuottajaa ei pirstottaisi. Yhtiöittämisvelvoite johtaa siihen, että palveluketjujen ja toimintokokonaisuuksien johtamisvastuu on sijoitettava maakunnan tilaajapuolelle, johon on luotava mittava viranhaltijaorganisaatio johtamaan yksittäisiä palveluketjuja ja palvelukokonaisuuksia yli ketjussa toimivien erilaisten yhtiöiden ja maakunnan liikelaitoksen.

Maakunnan mahdollisuus asettaa tuottajille asukkaiden palvelun tarpeesta johtuvia ehtoja ja tarvittaessa muuttaa niitä on sinänsä kannatettava. Palveluntuottajille annettavat velvoitteet raportoida tietoja, joiden perusteella asiakkaat voivat käyttää valinnanvapauttaan ja tehdä valintoja, ovat tarpeellisia.

Palvelun tuottajan velvoitteet voivat kuitenkin luoda kynnyksen palvelutuottajaksi ilmoittautumiselle, varsinkin pienten tuottajien osalta. Tuottajien velvoitteet karsivat jo toimivia yrityksiä ja nostavat pienten yritysten kynnystä markkinoille tuloon. Kyse on erityisesti tietojärjestelmiin liittyvistä vaatimuksista sekä raportointivelvoitteista.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

45. Vapaamuotoiset huomiot.

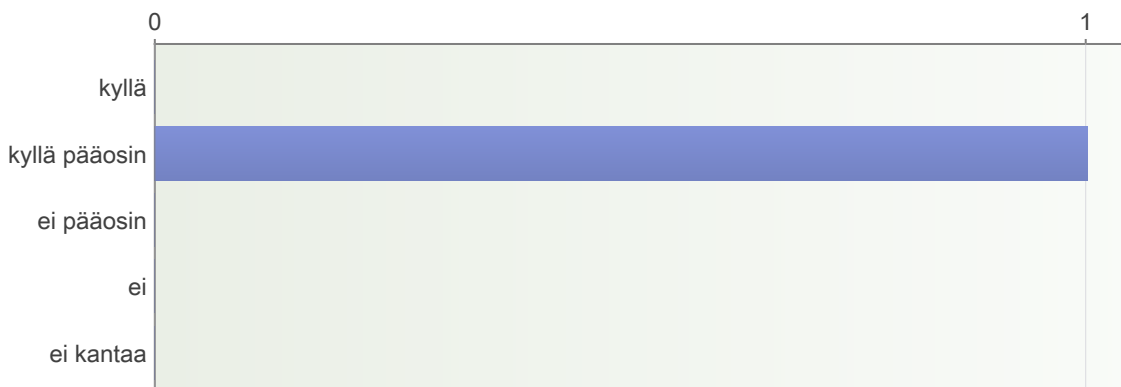
Vastaajien määrä: 1

- Kiinteä tarveperusteinen maksu tuottajalle on periaatteessa hyvä määräytymisperuste, mutta jos tarvekertoimet ovat puutteellisia, tämä voi käytännössä kannustaa tuottajaa ohjaamaan suuria kustannuksia tai niiden riskiä aiheuttavia asiakkaita liikelaitoksen tai toisen suoran palvelun tuottajan hoidettavaksi. Määräytymisperuste myös kannustaa kohdennettuun asiakashankintaan.

On myönteistä, että maakunnille ehdotetaan jätettäväksi harkinnanvaltaa kapitaatorahoituksen tason määrittelyssä ja osin myös oikeus poiketa kansallisista kertoimista. Neljäviidesosan (4/5) kiinteän osan sitominen ehdottomaksi kiinteän korvauksen minimitasoksi ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi on huomattava, että nykyisen valtionosuusjärjestelmän tarvekertoimet on laadittu koko sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten vakiointia varten. Ne eivät siten ole parhaimmat mahdolliset perustason sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kustannuskorvausten kertoimiksi.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

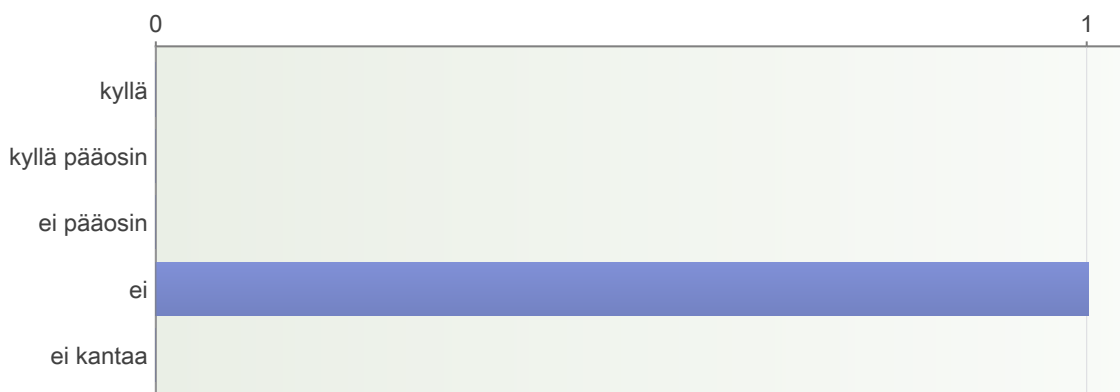
47. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan 56 § mukainen mahdollisuus sopia muista korvauksista palvelun tuottajan kanssa on kannatettavaa ja sen avulla on mahdollisuus lisätä asukkaiden alueellista yhdenvertaisuutta sekä kaventaa alueellisia hyvinvointi- ja terveyseroja.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden toimeenpanolle on varattava riittävä siirtymäaika. Markkinoiden avautuminen suoran valinnan sote-keskuksille ja suunhoidon yksiköille sekä asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto yhtäaikaaisesti 1.1.2019 muodostavat suuren riskin palvelujen jatkuvuudelle ja tarkoittamattomille markkinahäiriöille.

Lakiluonnoksessa säädetään 1. ja 2. vaiheessa tapahtuvasta vaiheistuksesta, mutta tosiasiasa lain voimaantulossa ei ole lainkaan vaiheistusta. Lain siirtymäsäännökset ja niiden perustelut ovat ristiriitaisia. Valinnanvapaus ja sen edellyttämä tuotannon yhtiöittäminen tulisi toteuttaa perustasoon kuuluvissa sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palveluissa ja suunhoidon perustason palveluissa aikaisintaan 1.1.2021 alkaen ja laajennettuun perustasoon kuuluvissa palveluissa 1.1.2023. Siirtymäkauden aikana palvelusetelin käytön laajentamisella ja henkilökohtaisen budjetin pilotoinnilla voidaan hankkia kokemuksia valinnanvapauden lisäämisestä. Näin ollen yhtiömuotoisen toiminnan täysimittaiselle organisoinnille varattaisiin aikaa vuoden 2022 loppuun, mikäli yhtiöittämissä ylipäättään on tarkoituksenmukaista toteuttaa esitetystä laajuudesta.

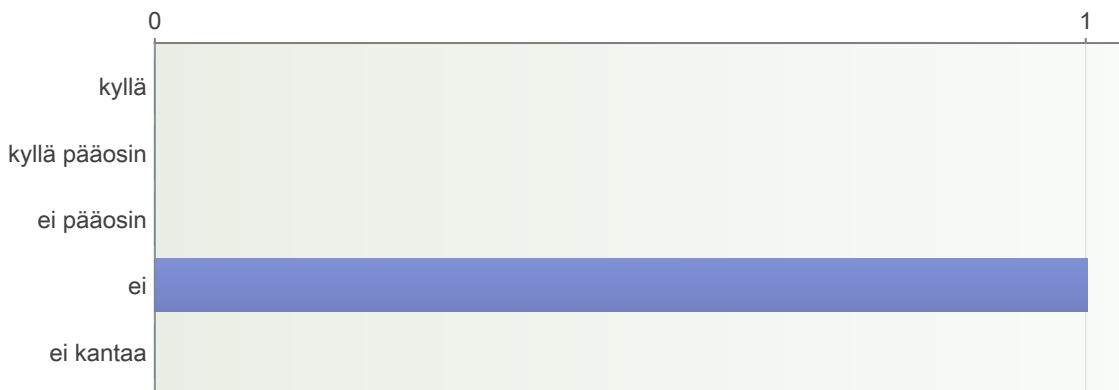
Tarvittavien kansallisesti kattavien tietojärjestelmämuutosten suunnittelu voi käynnistyä vasta lainsäädännön toiminnallisten yksityiskohtien selkiytyttyä. Tietojärjestelmämuutosten hallittu toimeenpano edellyttää selkeää vastuunjakoja sekä riittävää aikataulua. Laajojen tietojärjestelmämuutokset toimeenpano ja käyttöönotot edellyttävät kokemusten perusteella n. 3-5 vuoden siirtymäaikaa.

Jos laki tulee voimaan annetussa aikataulussa, maakunnan täytyisi aloittaa merkittäviä valinnanvapauteen liittyviä valmistelutoimia jo vuonna 2018. Tällaisia olisivat mm. suoran valinnan palveluntuottajien

ilmoittautumisten vastaanottaminen vähintään kuusi kuukautta ennen lain voimaantuloa, ja valinnanvapaudesta informointi asiakkaille kaksi kuukautta ennen lain voimaantuloa. Myös palveluntuottajien kanssa tehtävät sopimukset sekä samalla myös hyväksymiskriteerit ja hinnoitteluperusteet olisi oltava määriteltyinä vähintään puoli vuotta ennen lain voimaan tuloa. Samoin asiakaseteleihin ja erityisesti henkilökohtaiseen budjettiin liittyen pitäisi laatia kriteeristöjä, päätöksiä palveluista joissa asiakasseteli otettaisiin käyttöön sekä maksatusjärjestelmistä heti vuoden 2019 vaihteessa. Aikataulun toteuttaminen samanaikaisesti maakunnan perustamisen kanssa ei ole realistista.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

51. Vapaamuotoiset huomiot.

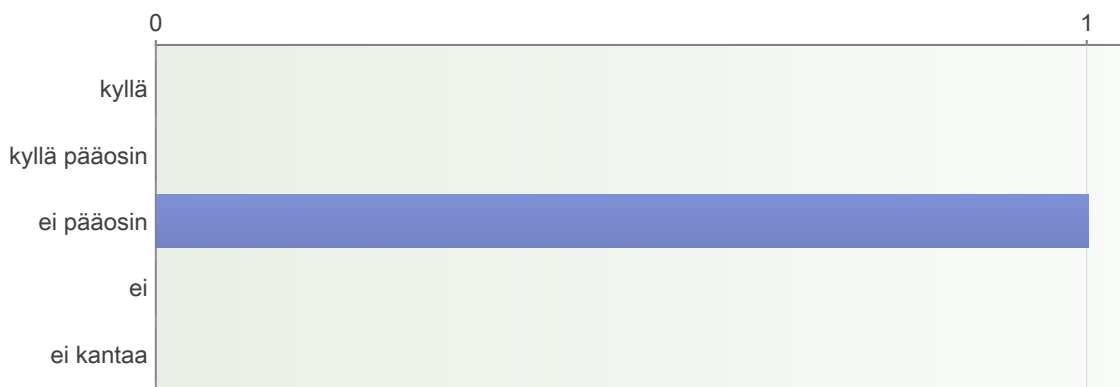
Vastaajien määrä: 1

- Palvelun järjestämisen ja toteuttamisen sääntely sekä yhtiöittämisvelvollisuus muodostavat vastuu- ja valtasuhteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa sekä maakuntalaissa. Vapaan valinnan sääntely vaikeuttaa ja monimutkaistaa entisestään maakunnan palvelujen järjestäjän tehtävää. Myös tästä näkökulmasta vapaan valinnan malli tulisi suunnitella ja säätää nykyistä lakiluonnosta merkittävästi huolellisemmin ja perusteellisemmin.

Valinnanvapauslainsäädäntö kaventaa maakunnan mahdollisuuksia käyttää järjestämisvastuuseen liittyvää valtaa ja toteuttaa järjestämisvastuutaan. Lukuun 9 sisältyvät asetuksenantovaltuudet ovat epätarkoituksenmukaisia ja maakuntien itsehallinnon ja järjestämisvastuun vastaisia. Myöhemmin säädettävillä asetuksilla voitaisiin määrätä yksityiskohtia myöten kaikista suoran valinnan palvelun tuottajille maksettavista korvauksista ja tehdä myös yksittäisiä maakuntia koskevia päätöksiä korvauserusteista.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Laki muuttaa nykytilannetta olennaisesti: tällä hetkellä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon lopputuotepalvelujen ostot ovat noin 2,8 miljardia vuodessa, lakiesityksen mukaan valinnanvapausmarkkinat olisivat noin 8 miljardia euroa vuodessa.

Keskeisin tekijä markkinoiden syntymisessä ja muotoutumisessa on lakiluonnoksen 11§, jonka mukaan maakunnan on osoitettava asiakkaalle palvelun tuottaja, jonka toimipiste on parhaiten asiakkaan saavutettavissa, jos asiakas ei tee aktiivista valintaa. Suuri joukko väestöstä ei käytä lainkaan julkista sosiaali- ja terveyskeskusta. Aktiiviset listautujat käyttävät puolestaan palveluja keskimääräistä väestöstä enemmän. Mikäli sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakaskunta koostuu ainoastaan aktiivisista listautujista, muodostuu riski, että kapitaatiokorvaus ei kata väestön keskimääräisen käytön perusteella laskettuja asiakkaiden palvelujen kustannuksia edes painokertoimilla oikaistuna. Toisaalta sosiaali- ja terveyskeskus, jonne listataan saavutettavuuden vuoksi merkittävä osa perustervettä tai laajan työterveyshuollon piirissä olevaa väestöstä, voi saada merkittävät kapitaatiokorvaukset erittäin pienellä palvelukysynnällä. Näin ollen sekä lain toimeenpanossa että palveluverkon muodostamisessa sijainnista uhkaa muodostua ainoa keskeinen kilpailutekijä järjestelmän aloitusvaiheessa. Kilpailussa menestyy se yritys, jolle maakuntaa osoittaa maksimaalisen määrän kevyen palvelutarpeen asukkaita, joille palvelupiste on "parhaiten saavutettava".

Lain valmistelussa tulisi edellä mainituista syistä kiinnittää erityistä huomiota lain toimeenpanoon ja siirtymävaiheeseen liittyviin kysymyksiin ja eri tuottajien asemaan. Ei ole tarkoituksenmukaista, että palveluverkon muodostamisen tai toimijoiden ansaintalogiikan keskeinen kysymys on saada listattua yksikköön perusterveitä kansalaisia, jotka ensisijaisesti eivät käytä tai tarvitse sosiaali- ja terveyskeskusta. Samanaikaisesti noin 10 prosenttia väestöstä käyttää yli 70 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon resursseista.

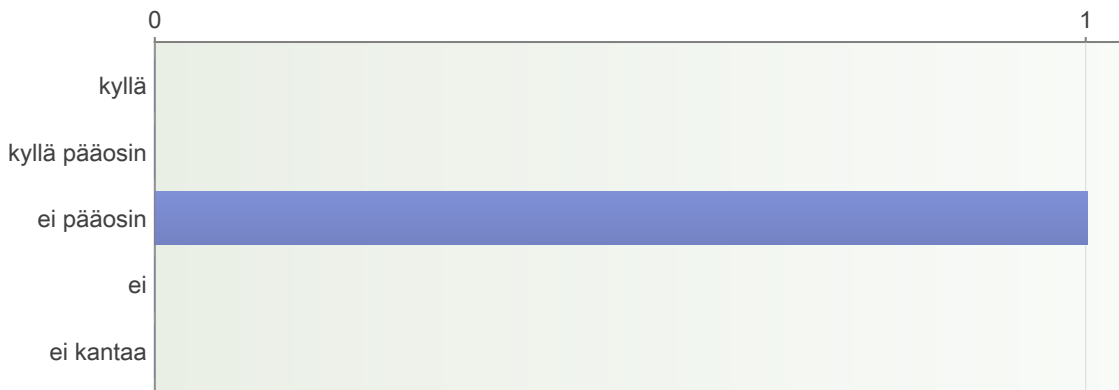
Palvelujärjestelmän pelisääntöjen pitäisi kaikilla tavoin kannustaa palvelujen monipuolisen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kehittämistä paljon palveluja käyttävien osalta.

Palveluntuottajille asetettavista ehdoista ja tuottajakorvauksista riippuu, miten markkinat lopulta muotoutuvat.

Todennäköistä on, että terveydenhuollon markkinat syntyvät suuriin kaupunkikeskuksiin, mutta ei haja-asutusalueelle. Sosiaalipalveluihin liittyviä kestäviä markkinoita voi sen sijaan henkilökohtaisen budjetin myötä syntyä myös harvemmin asutuille alueilla. Riskinä on sote-palvelujen markkinoiden keskittyminen yrityskauppojen myötä. Tuottajille asetettavat vaatimukset karsivat erityisesti suoran valinnan palvelujen tuottajista pois pieniä yrityksiä.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Alkuvaiheessa pieniä toimijoita tulee henkilökohtaisen budjetin piiriin sekä maksusetelipalveluihin, jos maksusetelipalveluissa on mukana myös sosiaalipalveluja. Todennäköistä on, että mittakaavaetujen ja fuusioiden myötä nämä markkinat keskittyvät tulevaisuudessa suuremmille tuottajaorganisaatioille. Erityisesti pienille tuottajille markkinoille tulon kynnyksiä ovat tietojärjestelmäpalveluihin liittyminen sekä moninaiset raportointivelvoitteet varsinkin, jos tuottajat eivät voi hyödyntää maakunnan tarjoamia yhteisiä tietojärjestelmiä.

57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

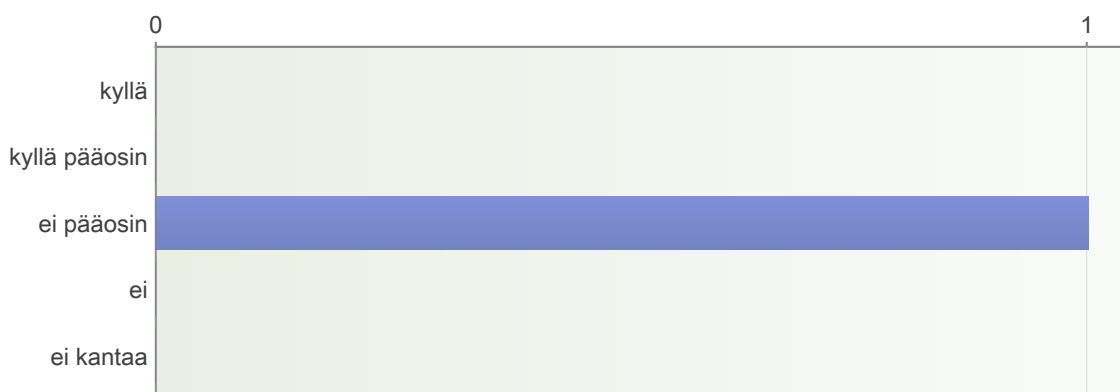
Vastaajien määrä: 1

- Parhaimmillaan valinnanvapaus ja sen myötä lisääntyvä kilpailu asiakkaista parantaa palvelun laatua. Uudistus lisäänee erityisesti terveyspalvelujen kysyntää ja kysynnän lisääntyminen voi kohdentua myös epätarkoituksenmukaisella tavalla uudistuksen tavoitteisiin nähden. Valinnanvapaus voi parantaa hoidon laatua, mutta se voi kiinteän kapitaatiokorvauksen myötä aiheuttaa myös alidiagnostiikkaa, hoidon seurannan ja ennaltaehkäisevän toiminnan vähenemistä ja sitä kautta heikentää hoidon kokonaisuuden vaikuttavuutta.

On kuitenkin vaikeaa arvioida, kuinka uudistus lopulta vaikuttaa asiakkaiden valintoihin, sillä esimerkiksi mainonta ja markkinointi ohjaavat kuluttajien valintoja. Käynnissä olevat kokeilut antavat jo nyt tietoa ehdotetuista uusista valinnanvapauden muodoista. Kokeiluja tulee hyödyntää ennen valinnan vapauden laajamittaista toimeenpanoa. Jos valinnanvapauden tueksi ei ole käytössä tietojärjestelmiä ja mittareita hoidon laadun ja vaikuttavuuden arvioimiseksi, tapahtuu valinta vain palvelun saatavuuden/saavutettavuuden ja tuottajasta muodostuneen mielikuvan perusteella.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suun terveydenhuollon muuttuminen suoran valinnan palveluksi parantaa lain tavoitteena olevaa palvelujen saatavuutta, mikä on asiakkaan kannalta hyvä asia. Maantieteellinen keskittyminen näyttää kuitenkin ilmeiseltä eli alueellista tasa-arvoa uudistus ei ehkä paranna. Suun terveydenhuollon valinta erillään sosiaali- ja terveyskeskuksesta ei tue suun terveydenhuollon ja muiden sote-palvelujen integraatiota.

Suun terveydenhuollossa on samanlaisia kapitaatiokorvaukseen liittyvää problematiikkaa kuin sosiaali- ja terveyskeskuksissa. Se kannustaa palvelun tuottajia välttämään raskaita ja suosimaan helppoja asiakasryhmiä, koska kapitaatiokorvaus ei kata kalliiden asiakkaiden hoidon kustannuksia.

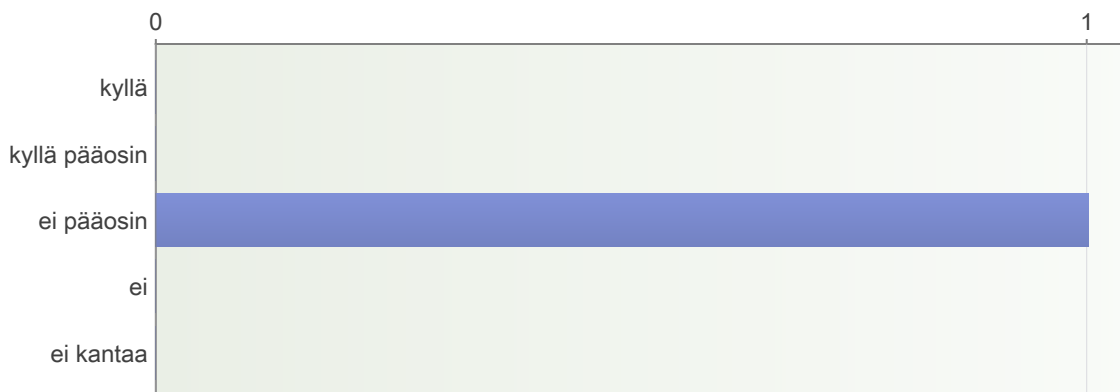
Järjestelmämuutos luo suuren riskin kustannusten kasvuun, kun asiakkaille syntyy oikeus valita yksityinen palveluntuottaja julkisen terveydenhuollon asiakasmaksuilla. Suun terveydenhuollon oletettu saatavuuden paraneminen myös lisäänee palvelujen kysyntää. Tästä voi aiheutua lisäkustannuksia edellä mainitun yksityiseltä julkiselle siirtymisen aiheuttamien lisäkustannuksen ohella. Keskeistä on, millä kapitaatiohinnalla

palveluntuottajat ottavat vastuulleen asiakkaan suun terveydenhuollon vuodeksi.

Suoran valinnan palveluista puuttuu osa perushoitoon kuuluvista palveluista. Valinnanvapauden ulkopuolelle jääminen tulisi koskea kaikkia alle 18-vuotiaita.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- On positiivista, että valinnanvapauslain luonnoksesta on tehty arvio perusoikeusnäkökulmasta. Tämän arvion näkökulmat tulee ottaa huomioon lain jatkovalmistelussa. Itse lakiluonnos sisältää rajatusti vaikutusarvioiteja, joissa on nostettu esille valinnanvapauslainsäädännön positiivisia vaikutuksia ja riskejä. Valinnanvapauslainsäädännön valmistelun keskeneräisyys ja loppuvaiheessa tehdyt muutokset vaikuttavat kuitenkin niin, että vaikutusarviointi on jäänyt puutteelliseksi ja irralleen sote- ja maakuntauudistuksen muusta lainsäädännöstä. Näin merkittävän lain kohdalla olisi tarpeen syventää vaikutusarvioiteja kytkemällä arviot ja koko lainsäädäntö selkeämmin käynnissä oleviin vapaan valinnan kokeiluihin.

Tärkeimmät myönteiset vaikutukset syntyvät verrattain pitkien, myönteisesti etenevien tapahtumaketjujen lopputuloksena. Osa vaikutuksista riippuu lainsäädännön lisäksi maakuntien tekemistä päätöksistä, joiden perusteella tuottajat tekevät omat päätöksensä palvelun tarjoamisesta. Asiakkaiden valinnat ovat mahdollisia vasta sen jälkeen, kun on olemassa palveluja, joista valita.

Vaikutusarviointi ei ota riittävästi huomioon järjestelmän eriytettyjen järjestämis-, tuottamis- ja valvonta- sekä hallintotehtävien työllistävää vaikutusta. Monimutkainen järjestelmä vaatii runsaasti terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisten työpanosta. Uudistus ei lisää ammattilaisten määrää, vaan käytännössä estää kilpailutilanteessa ammattilaisten työskentelyn useilla työnantajilla sekä liikelaitoksen ja palveluntuottajan tehtävissä samanaikaisesti. Arviomme mukaan em. voi aiheuttaa resurssipulan sekä paineen kustannusten kasvuun henkilöstökulujen vähentymisen sijaan.

Maakuntien järjestämistehtävä on haasteellinen, koska palveluintegraatio monituottajamallissa ja sopimusohjaus monimutkaistuu. Epäselvää on, miten tiedon integraatio toteutuu järjestelmän käynnistämävaiheessa. Sopimuksilla ja tiedolla ohjaaminen sekä niihin liittyvä seuranta lisäävät hallinnollista työtä. Valinnanvapauden avulla taloudellisten säästöjen toteutuminen on epävarmaa. Markkinoiden

avaamisvaiheessa toteutunee asiakkaiden valikointia eri toimijoiden kilpaillessa asemastaan. Tietopohjan puutteellisuus ja tietojärjestelmien laajat kehittämistarpeet muodostavat suuren riskin valinnanvapausmallin toteuttamiselle.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Ei vastauksia.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan itsehallinto ja palveluintegraatio

Ehdotettu tapa toteuttaa perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta on ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden - erityisesti palveluiden integraation kanssa.

Malli rajoittaa palveluiden järjestämisvastuuseen ja itsehallintoon lähtökohtaisesti kuuluvaa oikeutta päättää palveluiden tuottamisen tavasta ja ohjata palveluita kokonaisuutena. Järjestämisvastuun kantaminen ja palvelujen integraatio on erittäin haasteellista, kun perustason palvelut siirtyvät yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen. Palvelutuotanto pirstoutuu maakuntien tosiasiallisen ohjauksvallan ulkopuolelle ja eri palveluihin syntyy asiakkaan näkökulmasta nykyiseen verrattuna uusia rajapintoja. Lakiluonnoksessa ehdotetusta ohjausjärjestelmästä on käytännössä mahdotonta saada aikaan kokonaisuutta, jonka avulla saavutettaisiin uudistuksen tavoitteet ja pystyttäisiin hallitsemaan malliin sisältyvät rakenteelliset riskit.

Esitetyssä muodossa valinnanvapauslainsäädäntö edellyttää vielä merkittäviä säännösmuutoksia ja huolellista jatkovalmistelua. Myös aikataulu suhteessa lukuisin keskeneräisiin valmisteluihin, kuten IT-valmistelun puutteisiin tekee toteuttamisen esitetyssä aikataulussa mahdottomaksi.

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Vapaan valinnan lakiluonnos on jäänyt niin keskeneräiseksi, että se ei arviomme mukaan muodosta niin selkeää ja ristiriidatonta kokonaisuutta, että yksilöityjen säädösmuutosehdotusten antaminen siitä olisi ylipäättään mahdollista tai tarkoituksenmukaista. On kuitenkin selvää, että esityksessä on kohtia, joita on syytä lain kokonaisuuden selkeyttämisen jälkeen tarkastella.